

primo quidem de nocimento personae, praesertim de illo, quod corpori inferitur, facile constare poterit, si advertamus aliquid esse in vaide conveniens, quod alteri minime convenit, propter diversam huius & illius complexionem, aut variam corporis dispositionem. Nam calida nocent colericis, quae tamen valde conferunt flegmaticis: frigida & contrario, & nimium humida nocent flegmaticis, & saepe profunt colericis. Sanus corpore & esturiens, comedendo cibum bonum naturam suam, delectatur: aeger tamen corpore, & fastidians eundem, si illum comederit, poenam sentiret. Potest etiam talis varietas provenire ex vario habitu, & ex diversa utriusque consuetudine, quia videlicet circa contraria sunt assueti. Nam assuetus ad jejunandum, nullam sentit poenam jejunans: assuetus vigiliis, & orationi saepe ex ipsa vigilia & oratione delectationem capit, tantum abest, ut poenam sentiat. Non tamen ob hoc, aut jejunium, aut vigilia, aut oratio, desinet dici opus poenale. Quia licet huiusmodi rebus assueti, ex illis non fatigentur, neque alio quovis modo ab illis laedantur, hoc non provenit ex natura illarum rerum, quia videlicet illae non sunt ex sua natura potentes inferre laborem, aut aliquid aliud nocimentum; sed est ex consuetudine illorum, qui talibus rebus sunt assueti. Consuetudo enim saepe mutat res in alteram naturam. Constat autem, quod jejunium jejunanti, & vigilia vigilanti, & oratio oranti, apta sunt ex suis naturis praebere aliquam offensionem, aut aliquid corporis nocimentum: & inde sequitur, ut quodlibet eorum sit poenae dicendum absolute. Nam cum rerum essentias explicamus, & cum proprias illarum definitiones reddimus, non consideramus ea, quae extra res illas sunt, & quae sunt illis adventitia, sed quae sunt illis intrinseca: nec consideramus quid circa unum, aut alterum efficere valeant, sed quid ex suis naturis praestare conentur. Ad istum modum etiam ceasit doctor subtilis Scotus, intelligendum esse nomen difficultatis, quae poni solet tamquam commune omnium virtutum obiectum, cum dicitur virtutem esse circa difficile. Ut enim opus aliquod dici mereatur opus virtutis, non est necessarium, ut huic aut illi operanti sit difficile. Quia licet ipse operans nullam praesens, quum illud agit, sentiat difficultatem; satis tamen est, quod opus ipsum ex sua natura habeat aliquam difficultatem. Licet enim assueti jejunium non sit difficile jejunare, ipsum tamen jejunium ex sua natura aliquam habeat difficultatem. Inter alias habitus proprietates, haec est una, quod praebet operanti facilitatem, & delectationem: nec tamen per hoc impedire valet, quae opus ipsum, ex habitu & consuetudine factum, dici valeat difficile aut poenale absolute. Sunt adhuc aliae duae causae, videlicet amor, & odium, aut contemptus, quae impedire valent, ut res quae ex natura sua affligere aut laedere possunt, non affligant, neque laedant. Nam amor illius, propter quem tristabilia tolerantur, facit illa suavia & facilia. Amant siquidem nihil est difficile. Et de suavitate testatur Job, qui cap. 6. ait: *Anima esuriens etiam amara dulcia esse videtur.* Similiter qui aliquid praesens contemnit, ex illius amissione nequaquam affligitur, nec ullam poenam sentit. Quocumque igitur modo, sive hoc aut illo impediatur res, quae ex sua natura erat apta offendere aut nocere, ne offendant aut noceat; res tamen illa semper dicitur poenalis, & illius passio dicitur poena: Quia (ut diximus) non est considerandum, quid circa unum aut alterum res efficiat, sed quid ex se, si non impediretur, praestare valeret. Quo fit, ut res quae ex se non est apta offendere aut nocere, si aliquem forte offendant aut alicui

noceat, non sit absolute dicenda poena: dicitur tamen poena cum restrictione, videlicet poena huic aut illi. Talis est cibus suavis & sanus, qui aegrum fastidientem offendit: quia hic licet possit dici poenalis illi aegro, non tamen est dignus, ut absolute dicatur poenalis, aut illius manducatio dicitur poena. Duobus itaque modis aliquid potest dici poena, & opus aliquod dici poenale: videlicet absolute, & cum restrictione, hoc est, aut quia res ipsa ex sua natura apta est ad offendendum & nocendum; aut quia, licet illa ex se non possit, is tamen, qui illam sustinet propter suam proprietatem, ab illa offenditur & laeditur: Et propter hanc causam, in definitione poenae utrumque istorum modorum posui sub distinctione, dicens poenam esse passivam, quae noceat sustinenti illam, aut saltem ex sua natura sit apta nocere. Et inde sequitur, ut quocumque istorum modorum res sit poenalis, possit iuste in sacramentali poenitentia dari pro satisfactione peccatorum, & a Iudice dari in poenitentiam delicti. Nam quamvis aliquis ex nimia consuetudine jejunandi nullam praesens fatigationem patiatur ex jejunio; potest tamen sacerdos ille jejunium in sacramentali poenitentia injungere pro satisfactione suorum delictorum: etsi poenitens ille post talem impositionem jejunet, satisfaciet per illud, juxta illius valorem, Deo pro suis peccatis. Jejunium siquidem ex sua natura res est laboriosa & poenalis, per quam peccatores pro suis delictis Deo satisfacere solent. Non est autem rationi consentaneum, ut diuturno & longo jejunio afficiatur, privetur hac indulgentia, ut videlicet deinceps jejunans, jam non possit pro suis peccatis Deo satisfacere, quia jam nullum jejunando sentit laborem. Idem etiam dicendum censo in poenis, quae a jure, aut a Iudice pro diversis criminibus infliguntur. Si quis enim crimen aliquod, cui a jure est aliqua certa poena decreta, commiserit, quamvis ille criminis patratore nullam ex tolerantia illius poenae sentiret afflictionem, non propter hoc esset alia infligenda poena, nisi illa quae esset a jure infligenda. Si etiam nulla esset a jure tali crimine poena assignata, sed ex arbitrio Iudicis praederet poena, qua tale crimen deberet puniri, posset Iudex quocumque re quae ex natura esset offensiva & nociva, delinquentem iuste punire, quamvis ille nullam praesens afflictionem ex illa sentiret. Et hoc idem dicendum puto de re illa, quae ex natura sua non est offensiva aut nociva, sed propter propriam alicujus corporis dispositionem, aut propter propriam alicujus animi ingenium, nocet alicui particulari, quae alteri non esset apta nocere. Nam huiusmodi res possit iuste in poenitentia sacramentali pro peccatorum satisfactione infligi illi, qui ab ea offenditur, & per illam affligitur. Si quis ob aliquam quamlibet causam cibum alloqui sanum, & naturam suam fastidiret, & vehementer horreret, non dubito, quin possit huic tali sacerdos in sacramentali poenitentia iuste praecipere, ut talem cibum comederet pro suorum satisfactione peccatorum. Et ipsemet poenitens absque illo sacerdotis praeecepto posset talem cibum sanum & suavem, quae acriter abominatur, velle comedere, ut per illum laborem, quem comedendo sustinet, Deo pro suis peccatis satisfaciatur. Ultimo additum est, in definitione poenae per me superius data, quod sit contracta vel infligita propter peccatum praeteritum. In quibus verbis multa sunt, quae admonitione indigent. Primo quidem admonere oportet duplicem esse poenam: alteram contractam, & alteram infligitam. Poena contracta est illa, quae sine nova aliqua alterius actione, statim oritur ex peccato, prout est fomes concupiscentiae, & privatio gratiae, remorsus conscientiae.

Et

Et talem esse merito dicendam poenam, docet B. Bonaventura in primo Sententiarum distinct. 40. art. 3. q. 1. quo loco ipse hanc poenam appellat poenam contractam. Sanctus autem Thomas in 2. sentent. distinct. 27. q. 1. quamvis dicat, remorsum conscientiae esse merito dicendum poenam, non tamen illam appellat poenam contractam, sed poenam concomitantem, propterea quod semper concomitatur ipsam culpam, prout Augustinus lib. 1. confessio-num testatur, inquit: Jussisti Domine, & ita est, ut omnis inordinatus animus sit sibi poena. Poena infligita est, quae non semper oritur necessario ex peccato, neque illud concomitatur, sed postea infligitur, aut a Deo, aut ab homine Iudice. Illa vero, quam homo sibi ipsi ex arbitrio suo infligit, etiam si illam pro peccatis suis sumat, non est proprie dicenda poena. Quia (ut S. Thomas ait) de ratione poenae est, quod sit contraria voluntati. Deinde advertendum est, quod non omnis passio quamlibet offensiva, sive concomitans, sive infligita, est dicenda poena, nisi illa habeat aliquem ordinem ad peccatum, ut puta quod per illam quodammodo puniatur peccatum. Ideo Joannes Gerson, lectio prima de vita spirituali animae, dicit poenam & culpam dici correlative, & idem dicit de poenitentia & culpa. Propter quod afflictiones, quas iusti in hac vita saepe sine culpa praecedente tolerant, non esse dicendas poenas, docet Augustinus libro quarto de Civitate Dei, cap. 3. sic inquit: „ Nam iustis quidquid malorum ab „ iniquis dominis irrogatur, non est poena criminis, sed „ virtutis examen.“ Haec ille. Poena enim proprie convenit ordinare culpam, ut videlicet corrigat ordinem, quem pervertat culpa. Nam omne peccatum est actus inordinatus, & omnis peccans contra aliquem ordinem agit, & ideo oportet, ut ad eundem ordinem per poenam redigatur, quem peccando deseruerat. Et hinc est, quod a tribus (ut beatus Thomas ait) homo iuste puniri potest, quia a triplici subiectione peccans recessit. Subditur quidem homini ordinis propriae rationis, deinde subditur ordini exterioris hominis gubernantis, vel spiritualiter, vel corporaliter, politice, vel oeconomico: ultimo subditur ordini divinae & supremae gubernationis. Contingit autem, ut peccans hos tres ordines pervertat, agens contra rationem naturalem, & contra legem humanam, & contra legem divinam. Oportet igitur, ut qui talis est, triplicem poenam suscipiat, per quam ad ordinem, quem pervertat, redigatur. Punitur quidem homo a seipso per remorsum conscientiae, deinde ab homine per varia nocimenta, & postremo a Deo. Et sic poenitentia redigitur in ordinem, quia illi, a quo poenam patitur, vel invitatus subditur, cui subijci noluit peccando. Ex istis sequitur aliqua esse, quae est vulgariter est. Sed licet aliae irregularitates, quae ob culpas aliquas praecedentes infliguntur, poenae merito dici possint; haec tamen, quas nunc proxime expressimus, juxta legitimam vocis significationem poenae dicenda non sunt, quia propter nullam praecedentem culpam sustinentur. Alioquin etiam oportet dicere, poenam esse omnem inhabilitatem aut indignitatem ad officium aliquod suscipiendum

& administrandum. Et ita diceremus, poenam esse privationem, litterarum ignorantiam, caecitatem, digitorum privationem, quoniam per haec omnia quis efficitur indignus sacerdotio, & inhabilis ad multa alia ministeria exercenda. Licet enim haec omnia poenae dicantur, quia nocent eis, qui illa patiuntur, non sunt tamen poenae dicendae, ut nunc loquimur de poena, quia non sunt propter culpam infligtae: quod tamen juxta doctrinam beati Thomae, & beati Bonaventurae est summe necessarium, ut poenae merito dici possint. Hoc enim aperte docet Augustinus libro primo Retractionum, capitulo nono, sic inquit: Omnis poena, si iusta est, peccati poena est, & supplicium nominatur. Haec ille. Ex his sequitur aperte, aliquid esse poenam dicendum ad unam personam relatum: quod si ad personam, cui etiam nocet, referatur, non erit poena dicendum. Nam interdictum, per quod personae laicae ab Ecclesia excluduntur, ne interfiant celebrationi Missarum, aut aliis divinis officiis, si ad personam illam referas, propter cuius culpam locus est interdictus, poena dicitur, & erit. Si vero illud referas ad reliquas personas, quae nullam praesens causam interdicti dederunt, afflictio forte dicitur, aut alio quovis nomine censetur: poena tamen vere dici non poterit, prout nunc loquimur de poena, quae videlicet habet ordinem & respectum ad culpam. Idem praesens dicendum est de poenis, quas filii Catholicis propter haerese[m] patris jura decernunt, quae si ad patris crimen referantur, merito poenae dicuntur: si vero ad ipsos filios comparentur, poenae minime dici merentur. Sed de hac re oportet adhuc admonere lectorem, ut non putet satis esse, ut poena merito dicatur, quod sit infligita propter peccatum, sed opus est ut peccatum illud sit proprium, & sit jam praeteritum. Non est enim iustum, ut quis pro peccato alterius puniatur. Nam est Deus aliquando visitet (ut ipsemet ait *Exod. 10.*) iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem, ipsa tamen visitatio aut afflictio, quam filii impendunt, respectu filiorum non est poena neque poenitentia dicenda: quia non pro illorum proprio peccato est illis infligita, sed in illis huiusmodi afflictio est veluti quaedam animae medicina, quoniam prodest illis ad bonum animae spirituale, si illam patienter tolerant. Respectu autem patrum poena & poenitentia censetur, quia pro illorum peccatis filii torquentur, & ita patres per filiorum supplicia puniuntur. De qua re nolo quidquam nunc disserere, quia satis me dixisse memini in illo opere, quod de iusta haereticorum poenitentia scripti, libro secundo, capite decimo. Est tamen hic advertendum, quod afflictio aliqua poenalis potest bifariam considerari, aut ratione satisfactionis, aut in vera ratione poenae. Poena, si ea sola ratione consideretur, quae est satisfactoria, non obstat, quin unus innocens possit illam pro alio peccatore sustinere, prout Christus redemptor noster fecit, qui (ut beatus Petrus ait 1. 2.) peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore eius, & tamen peccata omnium nostrorum protulit in corpore suo super lignum. Nam in rebus forensibus videmus saepe aliquem transferre in se debitum alterius, & se obligari ad solvendum debitum quod alter contraxerat. Simile quid fecit Christus, quum passionem crucis tolerans, pro nobis omnibus Deo satisfacere voluit. Juxta quod ipse per Regium Prophetam (*Psal. 68.*) ait: *Quae non rapui, tunc exsoltebam.* Si vero poena consideretur in sola ratione poenae, hoc est, in quantum est vindicta & poenitentia, numquam infligitur nisi propter culpam propriam, sive actualem, sive originalem. Nam propter peccatum cuiusque proprium

oq.

originale, punitur omnis homo, & anima, & corpore. Punitur quidem homo in anima, quia sibi relinquitur, deficitur auxilio iustitiae originalis, & ab hac poena liberatur per collationem gratiae divinae, quae illi conferitur in baptismo. Punitur etiam in corpore per multas calamitates, & miseras, quae post peccatum originale hominem consequuntur. Et ita fit, ut dolores, & cruciatus, quos infantes, etiam post baptismum tolerant, poenae merito dici possint, quia pro peccato suo quisque illorum eas patitur. Nam ab huiusmodi poenis nequaquam liberatur homo per baptismum, sed Deus sapiens, & misericors eas in nobis persistere voluit, ut nobis loco medicinarum fervirent, ad satisfaciendum pro peccatis praeteritis, & rescandendo futura. Quod autem ultimo additum est, ut peccatum, pro quo talis poena infligitur, sit praeteritum, ideo dictum est, quia semper culpa debet praecedere poenam, & non sequi. Nam (ut Augustinus ait) non prius Deus est ultor, quam aliquis sit peccator. Non tamen oportet ut semper culpa praecedat tempore poenam, sed satis est ut praecedat natura. Quod dico propter eas poenas, quas Sanctus Thomas vocat concomitantes, & Sanctus Bonaventura (ut dixi) vocat contractas, ut sunt fomes concupiscentiae, quae simul tempore est cum peccato originali: & remorsus conscientiae, qui aliquando simul est cum ipso peccato.

Ex his quae in hoc capite, & duobus aliis praecedentibus diximus, facile cuique constare poterit quid sit lex poenalis. Lex poenalis est lex quae statuit poenam alicui infligi propter culpam commissam. Neque, ut ego opinor, est necessarium quod statuat poenam infligi propter culpam propriam, prout nunc proxime diximus de poena. Satis enim mihi esse videtur, quod poena, quae per legem decernitur, respiciat culpam propriam illius, qui talem poenam sustinet, ut poena dici mereatur. Lex quae filiis haereticorum notam infamiae inurit, & illos indignos officii, & beneficis efficit, merito poenalis dicitur. Quia licet illas, non propter suam, sed propter parentum culpam, lex filiis haereticorum imponat: afflictiones tamen illae (ut diximus) ad parentes eorum relatae, merito poenae dicuntur, & sunt. Et hoc satis esse censeo, ut lex illa vere dici possit poenalis. Si cui vero haec sententia, non placet, nolo adversus illum pro re tam modica, quae nullius profus est momenti, contendere. Parum enim refert an idem de lege dicamus, quod supra de poena, juxta communem Theologorum sententiam docuimus: an contra. Is ergo qui idem dicendum esse putaverit, consequenter dicere cogetur, leges illas, quae contra Catholicos filios haereticorum poenas aliquas statuunt, si ad parentes illorum referantur, esse dicendas poenales: si vero ad ipsos filios comparentur, minime sic esse appellandas. Sive hoc, sive illud quis dicat, hoc semper sine ulla controversia erit certum, quem tenent in poenis statuendis. Aliquando lex statuit poenam, non tamen speciem poenae exprimit, & tunc eo ipso lex reliquissimam arbitrio iudicis poenam, qua ille, quem lex punire voluit, sit puniendus. Aliquando lex praecipit poenam aliquam expressam, & taxatam, sed a iudice infligendam. Sicut si lex hoc modo dicat. Qui hoc, aut illud fecerit, relegetur, aut mulsetur poena decem ducatorum, aut excommunicetur, aut privetur officio, aut beneficio. Lex quae talis utitur verbis non imponit poenam, sed statuit ut a iudice, cuiuscomptem, imponatur. Et ideo Jurisperiti dicunt, tales leges continere sententiam ferendam, aut comminatoriam, & non sententiam latam. Aliquando lex statuit poenam expressam, & taxatam, quam non committit iudici, ut ab eo imponatur, sed ipsamet lex committit reo, ut ille in seipso poenam exequatur. Tales sunt multae in Jure Canonico, & Civili, ut sunt illae, quae condemnant reum ad exilium, aut ad alicujus pecuniae solutionem. Hac enim, postquam ab illa damnatus est (ut libro secundo dicemus) tenetur reus in seipso exequi, nec debet expectare, ut ab alio sibi infligatur, sed satis est illi, ut sit damnatus ad illam. Tales sunt etiam aliquae leges in variis Monachorum Religionibus, si tamen eorum constitutiones, leges appellare liceat. In statuis fratrum Minorum habetur, quod qui non surrexerit media nocte, & ierit ad cantandum matutinale Officium cum aliis Fratribus in Choro, comedat in prandio sequenti jacens in terra coram Fratribus in communi refectiois loco, panem, & aquam tantum. Statuta Fratrum Praedicatorum praecipunt, ut qui ab una capitulari congregatione, usque ad proximam sequentem ruperit septies silentium, sedeat in uno prandio in terra. Certum est, has omnes leges committere ipsius delinquentibus, ut ipsemet poenas illas subipsis infligant, nec expectent, ut a suis Praelatis ad illas suscipiendas cogantur. Nam qui hoc expectant, ob hoc solum graviter a suis superioribus reprehenduntur. Est adhuc alius quartus modus legis poenalis, quando scilicet lex statuit, & exprimit poenam taxatam, nec committit iudici, aut reo ut ille eam exequatur, sed ipsamet lex talem poenam exequatur in reo. Tales sunt multae leges in utroque jure, quae videlicet non sententiam ferendam, aut comminatoriam, sed sententiam latam continent, his, aut aliis similibus verbis utentes. Qui hoc, aut illud fecerit, sit ipso jure excommunicatus, aut irregularis, aut sit privatus beneficio, aut possessione bonorum suorum. Quanta sit huiusmodi legum potestas, & quantum possint reum in conscientia obligare, & quomodo possint agnosci, & una ab altera discerni, infra, Deo duce, satis abunde pertractabimus. Nam haec lex, est praecipuus nostri laboris finis, ad quem tota hujus operis intentio potissimum dirigitur.

CAPUT IV.

Quod lex humana potest obligare ad culpam mortalem.

**D**UO sunt quae legum poenaliu[m] potestas respicere potest, culpa videlicet, & poena, de quibus singulatim differere oportet. Sed ante omnia video esse necessarium inquirere, an superior Ecclesiasticus, sive Saecularis, per potestatem illi a Deo concessam, possit per legem ab eo aeditam, sic obligare subditos suos ad aliquid faciendum, vel omitendum, ut si illam legem transgrediantur, sicut illi aeterna damnatione digni. De qua re, omnia Lutheri, & aliorum haereticorum sententia, quidcumque, nec particularem aliquem praepositum, immo nec totam Ecclesiam, posse homines ad aliquid, ultra legem divinam obligare, varia est adhuc inter viros catholicos sententia, nec inter omnes de hac re convenit. Nam Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, vir quidem pius, perinde ac doctus, lectione quarta de vita spirituali animae, censet, solum Deum posse dare leges, & praecipia, quorum transgressio sit tam noxia, ut hominem ad poenam constringat aeternam. Quia (ut ait) solus Deus est qui potest

test homini poenam infligere aeternam. Et ex hac sua sententia deducit nullam legem pure naturalem, aut pure humanam, quatenus talis est, posse hominem ad aliquid sub poena mortis aeternae obligare. Potest quidem (ut ille ait) lex humana, aut naturalis obligare illum transgressorem ad peccatum mortale, sed hoc non faciet quatenus talis est, sed quatenus cum lege divina miscetur. Ut gratia exempli: si praepositus aliquis praecipiat lege sua, non furandum, aut non adulterandum esse, peccabit mortaliter qui aliquam istarum legum fuerit transgressus, non quidem quatenus humana est, sed quatenus cum lege divina miscetur, idem quod illa praecipiens. Ac proinde dicit istam consequentiam non valere, & nullius profus esse momenti. Transgrediens legem humanam peccat mortaliter: ergo transgressio illius legis, quatenus est humana, est mortale peccatum. Et dat exemplum in medico, qui docens aegrotum cibum aliquem esse mortiferum, & admonens, ut ab illo, tamquam a veneno, abstinere, non obligat aegrotum, si comederit, ad poenam aeternam, quamvis ille contra medici praecipium comedens, mortaliter peccet. Aeger itaque transgrediens medici praecipium, peccat mortaliter, haec tamen transgressio, quatenus talis (ut Gerson ait) non est mortalis, sed quatenus est transgressio divini praecipii, quo praecipit, ut neminem occidamus. Denique sententiam suam concludens corollario tertio decimo praedictae lectionis, dicit: Praelatos Ecclesiae non posse obligare subditos ad aliqua non contenta in Evangelica regula, quam in baptismo professi sunt: si C

rae donationem. Deinde, Paulus ipsam legem naturalem appellat legem Dei. Nam in epistola ad Romanos, cap. 1. postquam Gentilium peccata expresserat, eos acerbius reprehendens, quod non ob ignorantiam, sed scientes illa commississent, hoc modo ait: *Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte.* Quem locum interpretans Ambrosius, ait: *Usque adeo iustitiam Dei cognoverunt, ut non negent, haec omnia, quae faciunt poena digna, & morte.* Haec Ambrosius. Idem sentit Chrysostomus, qui homilia quinta super epistolam ad Romanos, haec Pauli verba interpretans, ait: *Objectionibus duabus hic positis, utraque praecipue sustulit. Quidnam enim (ait) allegare possis, quod nescias, quae agenda sint? Tu vero, ut id maxime ignores, in causa sane est, utpote qui Deum id tibi indicantem deserueris. Nunc autem & quidem multis rationibus offendimus, te id nec negare, & ultro tamen peccare. At ab ipso thabris affectu? Quid igitur adjuvas, & laudas? Non enim solum ea faciunt (inquit) sed & assentimur iis, qui faciunt. Difficiliori igitur objectione, & ea, quae nullam plane veniam meretur, prius posita, ut adversarium evincat. Est enim peccante multo deterior, qui peccatum commendatione prosequitur.* Haec Chrysostomus. Eidem sententiae concinit Theophylactus, sic inquit: *Offendit superius, quemadmodum qui Dei habere notionem noluissent, omni sint iniquitate opplati. Nunc vero arguit, neque esse hos venia dignos, cum dicere nequeant, boni ignorantia tenebamur. Norunt enim Dei iustitiam: ergo id ultra factitant, & sponte committunt.* Haec Theophylactus. In istorum Doctorum verbis, multa sunt annotatione digna, quae nostro proposito servant. Sed ante omnia obiter annotare oportuit, in illo Pauli loco proxime citato, non haberi in Graecis exemplaribus quae videte licuit, haec verba *non intellexerunt.* Nam in editione Veneta, quae fuit apud Aldum, non habentur verba illa, neque in Biblia Trilingui, Compluti impressa, neque in aliqua Germaniae impressione, neque etiam in aliqua ex multis impressionibus Galliae, & quod plurimum aestimandum est) Chrysostomus, in homilia quinta super epistolam ad Romanos, illa verba, neque legit, neque interpretatur. Et ob hanc causam, nec Erasmus Roterodamus, nec Pagninus Lucensis, in suis translationibus illa posuerunt. Et certe, si ponantur illa duo verba, & legantur eo modo quo legi solent, nullo pacto (ut aperitissime constat) poterunt illis convenire interpretationes illae, quas ex Ambrosio, & Chrysostomo, & Thephylacto, citavimus. Nam omnes illi dicunt, optimo Gentiles nosse, peccata illa digna esse morte. Quae sententia nequaquam cum verbis Pauli (ut vulgo legantur) convenit. Quapropter, ut verbis illis, quae in exemplaribus Graecorum desunt, ad huc servatis, & minime abrais, expositio istorum Doctorum Sanctorum conveniat: admono, ut verba illa legantur cum interrogatione, cui solet respondere affirmatio, quando id quaeritur per negationem, quod certissimum est aliter esse. Ita ut sic legas: *Non intellexerunt, quoniam qui talia agunt digni sunt morte?* Et huic interrogationi respondent, quae sequuntur per affirmationem. Non solum quae faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Eodem locutionis modo usus est Paulus in eadem epistola ad Romanos, cap. 1. dicens: *Numquid non audierunt?* Quae interrogatio per negationem valet pro contraria affirmatione certissima, ac si dixisset, Audierunt. Nam hoc, responso sequens aperitissime indicat, sic dicens: *Et quidem*

Tom. II.

in omnem terram exiit sonus eorum. Ex opposito etiam interrogatio per affirmationem solet in sacris literis valere pro negatione, quales in libro Job, cap. 38. & 39. plurimae reperiuntur. Secundo, in illis Pauli verbis annotare oportet, quod legem naturalem appellavit legem Dei. Nam Paulus dicens Gentiles, cognovisse iustitiam Dei, non dicit illos scivisse Deum esse iustum, prout quidam male interpretantur, sed (ut ex interpretatione Ambrosii, Chrysostomi, & Theophylacti constat) dicit illos cognovisse ea quae agenda erant, & habuisse veram boni notitiam. Cum igitur Paulus dixit, *Gentiles cognovisse Dei iustitiam*, his verbis aperte docuit, legem naturalem, quam Gentiles noverant, esse Dei iustitiam: quia per nihil aliud noverant bonum, quod agendum erat, quam per legem naturalem esse legem Dei, quia illa Dei iustitia, quam Gentiles cognoverant, non est illa iustitia, qua Deus iustus est, sed illa, quam nobis Deus ostendit, ut iusti fiamus, & simus. Haec autem iustitia, quam Deus nobis ostendit, non est aliud quam lex eius: ergo lex naturalis est lex Dei, quia est illius iustitia. Tertio, in illis Pauli verbis est annotandum, quod ait, *Gentiles cognovisse ea quae agebant, digna esse morte*. Nam hunc esse Pauli sensum aperte indicat expositio Ambrosii, quam supra citavimus. Et ipsa Pauli verba apertissime suum sensum aperiant, si illa iuxta veritatem Graecam, nullo alio verbo addito, referantur: verba enim Pauli ex veritate linguae Graecae in linguam Latinam versa, sic habent: *Qui cum Dei iustitiam noverint, nempe, quod illi, qui talia faciunt, digni sunt morte, non solum ea faciunt, verumetiam assentiuntur illi, qui faciunt*. Sic enim translulit Erasmus Roterdamus, vir linguae Graecae peritissimus. Eidem consonat Pagninus Lucensis. Et eodem modo, & sub eisdem verbis habentur haec verba Pauli in Chrysostomo homilia 5. super epistolam ad Romanos. Haec igitur Pauli verba iuxta Graecam veritatem aperte docent, Gentiles cognovisse ea, quae faciebant, digna esse morte. Et inde sequitur, legem naturalem obligare illius transgressorem ad poenam aeternam. Nam alioqui Gentiles, qui nullam aliam legem, quam naturalem à Deo acceperant, intelligere non poterant ea quae faciebant, digna esse morte. Constat igitur falsum esse, quod Joannes Gerson ait, legem naturalem, quatenus talis est, non obligare illius transgressorem ad poenam aeternam. Hoc igitur ostenso, ad primum huius nostrae disputationis caput accedamus, ut probemus falsum esse quod Joannes Gerson ait, nullam legem, nisi divinam, posse obligare hominem illius transgressorem ad poenam aeternam. Primo quidem ex eo apertissime convincitur illius sententiae falsitas, quod Salomon in Proverbiis, cap. 6. ait: *Conserve fili mi praecepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuae*. In quibus verbis, non sola Dei, qui verus est Pater noster, praecepta conservanda esse docet, sed etiam Ecclesiae, quae vera est Mater nostra, legem dicit non esse dimittendam. Nam glossa, quam vocant interlinealem, nomine patris illo loco intelligit Deum, & nomine matris Ecclesiam. Praeterea, veteris legis Sacerdos poterat sibi subditos obligare ad aliquid sub poena culpae mortalis: ergo idem etiam poterit Evangelicae legis Sacerdos. Assumptum est manifestum ex illo, quod habetur in Deuteronomio, cap. 17. *Qui superbiebit nolens obedire Sacerdoti imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia*. Constat autem ex omnium Theologorum sententia, pro nullo peccato mortali tunc

fuisse ex lege illa Mosaiica institutum, nisi pro peccato mortali. Consequentia huius nostrae principalis argumentationis inde est manifesta, quod non licet opinari sacerdotum legis Evangelicae minoris esse potestatis in his, quae ad Ecclesiae gubernationem spectant, quam fuit olim sacerdotum legis Mosaycae ad regimen Synagogae. Nam Paulus Apostolus in ea, quae est ad Hebraeos epistola, cap. 7. docet multo praestantius esse Evangelicum sacerdotium, quam illud veteris legis sacerdotium. Rursum praeceptum patris potest obligare filium ad aliquid faciendum sub poena mortis aeternae: ergo transgressio legis humanae est culpa mortalis. Assumptum est manifestum ex eo, quod Paulus inter multa & gravia Gentilium peccata, quae in epistola ad Romanos, cap. 1. enumerat, parentum inobedientiam inserit, & tandem omnibus enumeratis dicit: *Qui talia agunt, digni sunt morte*. Quibus verbis aperte docuit Paulus, omnia illa peccata per eum illic nominata esse mortalia, & per consequens etiam parentum inobedientiam esse mortalem. Ideo Ambrosius, illa Pauli verba interpretans, ait: „ Quanta autem insolentia arripit, si sunt, ut neque parentes suos, quos auctores in civitate habent, agnoscerent, quique se natos gaudent illos, per quos esse coeperant, contemnebant, hoc est esse sine intellectu, sine charitate, scilicet Dei.“ Haec Ambrosius. In quibus verbis id annotandum est, quod ait, filium inobedientem esse sine charitate Dei: & inde deducitur, peccatum mortale esse parentum inobedientiam, per quam Dei charitas excluditur. Constat autem gentes, de quibus solis tunc Paulus loquebatur, nulla alia lege quam naturali, tunc ad parentum obedientiam obligari. Quoniam lex aliqua divina positiva non fuerat illis data, immo nec ipsa lex naturalis fuerat illis voce, aut scripto manifestata, sed per solam naturae collationem simul cum ipsa natura fuerat data. Ex quo apertissime convincitur, legem pure naturalem, aut pure humanam, quatenus talis est, posse hominem sic obligare, ut illam transgrediens, fiat mortis aeternae reus. Et hanc argumentationem confirmat, quod lege divina olim morte plegebatur filius rebellis, & contumax. Si genuerit homo (inquit lex) filium contumacem, & protervum, qui non audierit patris, aut matris imperium, & coartatus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducunt ad seniores civitatis illius, & ad portam iudicii, dicentque ad eos: *Filius noster iste protervus, & contumax est, monita nostra audire contemnit, commensationibus vacat, & luxuria, atque convitiis: lapidibus eum obruet populus civitatis, & morietur, ut auferatis malum de medio vestri, & universus Israel audiens pertimescat*. Poena autem mortis (ut in praecedenti argumento annotavimus) nunquam nisi pro peccato mortali, eoque gravi, imponebatur. Forte huic argumento aliquis Gersonis defensor respondebit, fatendo parentum inobedientiam esse peccatum mortale, quando parentes idem quod Deus praecipiant: veluti si pater praecipiat filio non fornicari, aut non forari, & tunc duplex esse peccatum talem inobedientiam: alterum, quia Deo non obtemperat, alterum, quia patri non obedit. Quando vero pater non idem praecipit quod Deus, tunc forte dicitur peccatum inobedientiam non esse peccatum. Sed haec responsio duplici via convinci potest esse falsa. Primo quidem, quia hoc dicens, suam priorem sententiam oppugnat. Nam in illo casu filius inobediens duplex peccatum committit, hoc est, quia duplex praeceptum transgreditur. Et inde apertissime consequitur, praeceptum humanum, quatenus tale est, obligare illius transgressorem,

rem ad peccatum mortale. Quoniam praeceptum divinum ex se non obligat illius transgressorem, nisi ad unicum peccatum mortale ratione unius transgressionis: ergo propter conjunctionem praecipii humani non obligabit ipsum praeceptum ad aliud peccatum. Quod fit, ut praeceptum patris, quod obligat illius transgressorem ad secundum peccatum, non sit dicendum ratione divini praecipii, cui conjungitur, sed ratione sua obligare ad illud. Quia si ratione divini praecipii obligaret ad secundum peccatum, multo fortius ipsamet divinum praeceptum obligaret ad illud secundum. Vulgata est enim, & jam ab omnibus illud secunda Aristotelis sententia: Propter unumquodque tale, & illud magis. Divinum praeceptum, cui humanum conjungitur, non obligat ad secundum peccatum: ergo praeceptum humanum, quod divino conjungitur, non ratione illius, sed ratione sua obligat ad illud. Deinde, illa responsio est contra sacerdotum Doctorum sententiam, qui illum Pauli locum exponentes, dicunt filiorum inobedientiam, non solum in rebus quae sunt à Deo praecipitae, sed etiam in aliis, quae ad rem domesticam pertinent, esse peccatum mortale. Theophylactus siquidem illa Pauli verba, *parentibus non obedientes*, exponens, ait: Quia etiam vel naturam ipsam impugnant, quippe vel genitoribus repugnant. Haec ille. Quibus verbis filios inobedientes non ideo dicit peccare, quia sic agentes, praeceptum Dei idem praecipiens transgrediuntur, sed aperte docet illos ea ratione peccare, quia parentibus non obediendo, contra naturam agunt, quae docet parentibus obedire. Quomodo autem filii inobedientes naturam impugnent, beatus Anselmus illa Pauli verba interpretans, explicuit, sic dicens: „ Qui vero sunt parentibus inobedientes, feris sunt indomabiles, quoniam quatenus feris suis parentibus sunt subditi, & acquiescunt.“ Haec Anselmus. Naturam ergo impugnant dicuntur filii inobedientes, quia contra legem naturae agunt, quam feræ bestiae sequuntur, & illam observando homines docent, ut illam observare consentent. Et inde deducitur, ut lex naturalis, quatenus talis est, possit illius transgressorem peccati mortalis reum efficere. Quia Gentiles, quibus Paulus loquebatur (ut dixi) nullam aliam legem praeter naturalem à Deo acceperant. Et expressius probatur per Augustinum, qui in expositione prima super Psalm. 70. ait: „ Jonadab homo fuit quidem, commendatus nobis ex prophetia Hieremiae, cap. 35. qui filiis suis praeeperat, ut vinum non biberent, neque in domibus residerent, sed habitarent in tabernaculis. Praeceptum autem patris filii tenuerunt, & servaverunt, & ex hoc benedicti à Domino meruerunt. Dominus autem hoc non praeeperat, sed pater ipsovum. Sic autem, rem hoc acceperunt, tamquam praeceptum à Domino Deo suo, quia etiam Dominus, non praeeperat, ut non biberent vinum, & in tabernaculis habitarent, praecipit autem Dominus, ut filii patri obedirent.“ Et paucis interpositis subdit: „ Ubi enim hoc jubet pater, quod contra Dominum non fit, sic audiendus est, quomodo Deus, quia obedire patri iussit Deus.“ Haec Augustinus. Ex quibus verbis constat, filii inobedientiam esse peccatum mortale, etiam quando praecipit quod non est praeceptum à Deo, quia tunc dicit, obediendum patri sicut Deo.

Tertio, contra eandem opinionem argumentari possumus ex his quae nunc in proxime praecedenti argumentatione probavimus. Majus & potentius est imperium Principis supra subditos suos, quam patris supra filios.

Pater potest obligare filium ad aliquid faciendum, vel omittendum sub poena mortis aeternae: ergo multo melius id poterit Princeps circa subditos suos. Consequentia ista est manifesta per locum à minori ad majus. Minor in antecedente collocata etiam est manifesta ex his, quae in proxime praecedenti argumentatione adduximus. Solum igitur superest probare majorem. Pro cuius clariori probatione, & intelligentia, oportet prius admonere, haec duo imperia videlicet Principis, & Patris, esse inter se valde diversa, etiam si ad eandem personam subditam ambo compendantur. Distinguntur enim, non ratione personae, cui praesunt, cum ambo eidem personae dominari possint, sed distinguuntur ratione finis ad quem utrumque imperium tendit, & ratione rerum quas praecipere possunt, ordinando eas ad proprii finis consequentiam. Imperium Principis pacificam regni, aut civitatis conservationem, tamquam praecipuum sui regiminis finem respicit, & ideo ea, quae ad hunc finem prope tendunt, velut sunt res civiles, praecipere potest: reliqua vero quae ab hoc sine longe distant, ejus imperio minime subduntur. Et ob hanc causam circa res domesticas nihil praecipere potest, nisi quatenus illa ad bonum commune regni, aut civitatis dirigitur, velut pars ad totum, aut tamquam membra hominis particularia ad totius corporis bonum ordinantur. Imperium itaque Regis, aut cujuslibet Magistratus, dicitur imperium politicum, aut civile, quia bonum regni, aut civitatis respicit. Imperium patrum est economicum, quia ad solam rem domesticam, & pacificam illius conservationem dirigitur. Et inde est, quod ea sola praecipere potest filio, quae ad rem domesticam conducunt, & sunt illi propinqua. Conducit autem valde ad rem domesticam filios, & servos esse bene morigeratos, & ideo utriusque ea, quae ad bonos mores spectant, potissimum mandare valet. Ceterum ea quae extra rem domesticam sunt, etiam si communi civitatis, aut regni bono conveniant, pater praecipere non potest, sed Princeps debet in hac re filio praecipere, quia ad patrem haec res non spectat, nec tam late patet ejus imperium. Si autem casus occurreret, quo civitas, aut regnum aliqua ope filii valde egeret, tunc filius ipse absque patris imperio teneretur opem ferre, veluti membrum, ex inclinatione naturae subvenit corporis necessitati. Haec duo imperia sic diversa, se invicem excedunt, & quodlibet est altero fortius, atque potentius in ea re, circa quam potissimum versatur, & quae ad suum proprium finem proprius accedit. Et hinc sequitur, ut licet Principi magis quam patri sit in re civili obediendum, in re tamen domestica magis patri quam Principi parere oportet, nisi forte res domestica esset necessaria ad bonum commune. Ut gratia exempli, res domesticae sunt: agros arare, messim colligere, vindemiam facere, arbores plantare. Si aliquid horum Rex facere jubeat, aut prohibeat filio alterius, non tenetur obedire, nisi forte inde aliquid commune, & honestum proveniret commodum. Si tamen horum aliquod filio praecipiat pater, erit illi necessario parendum. Ito modo, consideratis his duobus imperiis, non comparavimus illa; cum in illa priore huius nostrae argumentationis diximus, majus, & fortius esse imperium Principis erga subditum suum, quam patris circa filium suum. Sed comparamus ea ad invicem, cum uterque imperans eisdem personae, praecipit id, quod suo imperio subest, & tunc si mandata amobum contra se pugnent, fortius, & potentius esset Principis quam patris imperium. Si pater, gratia exempli, jubeat filium agrum colere, Princeps ve-

ro pro regni tutelâ jubeat eidem ad bellum ire, potentius erit Principis quam patris mandatum, & Principi potius quam patri tenebitur filius obedire. Quia bonum civile melius est & communis bono domesticis: & bonum domesticum ordinatur (ut ait Aristot. lib. 1. Politicorum, cap. 1.) ad bonum totius civitatis, tamquam pars ad totius compositionem, & subsistentiam. At bonum commune (ut omnibus constat) præferendum est semper bono particulari. Præterea, quando sunt potestates diversæ, & subordinatæ, potius superiori quam inferiori obediendum est. Potestates istæ, videlicet patris, & principis, subordinatæ sunt, quia pater in rebus civilibus subditur Principi; ergo filius, qui utriusque subditur, potius Principi in re civili, quam patri in re domestica obedire debet. Et confirmatur hoc testimonio Augustini, qui sermone sexto de verbis Domini secundum Matthæam, hæc ait; „Diserte nunc majores tuos. Primi tibi sunt pater, & mater, si recte educantes, si in Christo nutriendi, audiendi in omnibus, obtemperandum eis in omni jussione, contra majores, si nihil jubeant, & serviantur illis. Quis est, inquit major eo, qui me genuit? An ille, qui te ipsum creavit? Generat enim homo: creavit Deus. Unde generat homo nescit, quid generatus sit nescit: ille qui te vidit, ut faceret antequam esset, quem fecit, certe major est patre tuo. Major sit patria ipsis parentibus tuis, ut quidquid jussissent parentes contra patriam non audiantur: & quidquid jussit patria contra Deum, non audiat. Hæc Augustinus. Si parentes non sunt audiendi, quum aliquid contra patriam præcipiunt: ergo nec etiam erunt audiendi, cum præcipiunt aliquid contra præceptum Principis, qui patriam gubernat, & illius utilitatem in cunctis suis præceptis, & legibus exquirere debet. Ex his omnibus aperte colligitur id, quod in hac nostra argumentatione primo intendebamus, præceptum videlicet superioris posse obligare illius transgressorem ad mortem æternam. Quoniam præceptum patris (ut in proxime præcedenti argumento probavimus) id facere potest: & præceptum Prælati, ut Principis (ut nunc atque ostendimus) est præcepto patris, multo fortius, atque potentius.

Quarto, contra eandem opinionem sic argumentor. Prælati Ecclesiastici potestati statuere canonem, obligantem illius transgressorem ad excommunicationem ipso facto incurrandam: ergo potest statuere canonem obligantem ad peccatum mortale. Assumptam probatione non indiget, cum tam multi canones sint in Jure Canonico, latam excommunicationem continentem, præsertim cum multi ex illis sint, non à Papa solo, sed à Conciliis Generalibus legitime congregatis conditi. Nam si à solo Papa conditi fuissent, forte non vereretur Joannes Gerson, aut illius patronus dicere, Papam tales canones condentem errasse, quia alias sæpe docet Papam, etiam in definitionibus fidei posse errare. At de Concilio generali, legitime congregato, numquam est ausus quidquam simile fateri. Consequentia hujus nostræ argumentationis inde aperte convincitur esse bona, quod nulla major excommunicatio potest alicui, nisi pro peccato mortali inferri. Sed forte huic argumentationi respondebit aliquis, fatendo neminem posse excommunicari, nisi pro peccato mortali, eoque gravi, & cui est adjuncta contumacia: illud tamen peccatum mortale, propter quod quis excommunicatur, numquam committitur propter solam præcepti humani transgressionem. Hanc tamen responsionem facile convincunt multæ excommunica-

tionis à jure impostæ, propter ea quæ solo jure humano sunt prohibita: ex quibus apertissime probatur, jus humanum obligasse illius transgressores ad peccatum mortale, quoniam alias non poruisset propter solam illam transgressionem illos excommunicare. In cap. super specul. ex ne Clerici, vel Monachi, prohibetur Clericus sæcularibus alicujus certi ordinis, & status, leges, aut Medicinam in scholis audire, & si ultra duos menses audicionem protraxerint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Clericos autem ultra duos menses, Jus civile, aut Medicinam audire, non est ex ratione sua contra aliquam legem divinam, quæ illius transgressorem efficiat reum culpæ mortalis. In Concilio Viennensi sub Clemente Quinto, decretum est, excommunicatis ipso jure esse eos, qui tempore interdicti sepeliunt in Ecclesia aliquem extra casus à jure concessos, ut patet in Clementina prima de sepulturis. Constat autem, quod si præceptum humanum hoc loco seculas, nullo modo peccaret mortaliter, qui in tempore interdicti corpus humanum Ecclesiasticæ traderet sepulturæ. In Concilio Lateranensi, sub Leone Decimo, sessio decima, præceptum est, ut nullus librorum Impressor aliquem librum imprimere audeat, antequam per judices ibidem nominatos, sit examinatus, & approbatus: Et qui contra hoc fecerit, decernit Concilium, ut sit ipso facto excommunicatus. Nullus autem sanæ mentis dicit Impressorem librorum, qui sine ulla prævia examinatione librum aliquem ante hoc humanum præceptum typis excussisset, peccasse mortaliter. At, cum nunc (nisi aliud obstat) excommunicationem incurrat, qui contra illud decretum impresserit, convincitur illum se facientem peccare mortaliter, & non nisi per transgressionem legis humanæ: ergo lex humana, quatenus talis est, potest obligare illius transgressorem ad peccatum mortale.

Quinto, contra eandem opinionem sic argumentor. Præcepta humana jura censentur esse divina, & sic appellantur ab ea: ergo illis, perinde ac divinis præceptis erit obediendum, quoniam quæ illi recte præcipiunt, à Deo præcepta esse dicuntur. Nam sicut Deus ea, quæ credere nos voluit, loquutus est nobis per os sanctorum, qui à sæculo sunt Prophetarum ejus: ita etiam pie credere oportet, illum sæpe ea quæ nos facere oportet, præcipere nobis per os pastorum suorum, quibus nos oves ejus commisit. Et ob hanc causam præcepta præpositorum, qui curam populi habent, merito præcepta divina censentur, quia à Deo potestatem illam receperunt, ut populo sibi commisso ea quæ ad legis Dei observationem maxime conducunt, præcipere possent. Unde Ambrosius, exponens illud Pauli ad Romanos, cap. 13. *Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt*, ait: *Ut nemo putet quasi humana commenta contemnenda. Videt enim jus humanis auctoritatibus deputatum. Hic ergo subiectus est potestati, qui se terrore Dei ab his abstinet, quæ prohibet. Hæc Ambrosius. Sed apertius hoc ipsum probari potest ex sacris litteris. Quam populus Israel murmurasset contra Moysen & Aaron fratrem ejus, dixit illis Moyses: (Exod. 19.) *Dabit vobis Dominus respicere carnes edere, & manes panes in saturitate, eo quod audivit murmuraciones vestras, quibus murmurati estis contra eum. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum sed contra Dominum.* Hoc ideo dixit Moyses, quia illi à Deo missi erant, & potestatem à Deo, ad populum regimen acceperant: & ob hanc causam injuriam illis illatam, Deo inferri censebat. Sed apertius est quod Paulus in prima ad Thessalonicenses epistola, cap. 4. ait: *Scitis (inquit ille) quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum.* Et paucis in-*

interpositis, subdit: *Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis.* Multo etiam manifestius est, quod idem Paulus postquam nonnulla statuerat, quæ in scripturis ante erant expressa, statim subiunxit (1. Cor. 4.) *Si quis videtur propheta esse, aut spiritalis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.* Ex quibus tribus scripturæ locis nunc proxime citatis, palam omnibus fit, juxta prælatorum præcepta non esse dumtaxat humana dicenda, eorum vim suam & robur habere à Deo, qui præcepit, ut superioribus nostris obedientiam præstarent. Et inde sequitur, ut præpositis nostris, perinde ac Deo, sub obligatione peccati mortalis, in multis rebus obedire teneamur. Si ducibus à Rege missis (ut ait beatus Petrus 1. 2.) *obedi oportet: multo magis oportebit obedire præpositis, quos Deus nobis dedit.*

Sexto, contra eandem opinionem argumentari possumus multis testimoniis sacre scripturæ, quæ dicunt superioribus nostris esse obedientiam necessario præstandam sub pœna mortis æternæ. Christus Salvator noster, Apostolos ad prædicandum mittens, ait illis: (Matth. 10.) *Quicumque non receperit vos, neque audivit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilis erit terra Sodomorum vel Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.* Et apud Lucam iterum ait cap. 10. *Qui vos audit, me audit. Qui vos spernit, me spernit: Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Et iterum apud Matthæum cap. 23. ait: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei, quæcumque dixerint vobis, facite. Vides hic obedientiam nobis injunctam, & non solum aliquorum, sed omnium præceptorum. Sed hoc testimonium, quamquam ab aliquibus pro hæc re adducitur, mihi tamen (ut ingenue loquar) parum ad rem facere videtur. Non enim ibi de Prælati loquebatur Christus, sed de Doctoribus & populorum Magistris: quoniam non dixit, sedisse super Cathedram Sacerdotes aut Reges, qui soli præcepta populo dare poterant; sed dixit sedisse Scribas & Phariseos, qui erant populi Doctores, velut nunc sunt prædicatores, & hi ea quæ dicit, non imperando, sed docendo, & Dei voluntatem manifestando, dicunt. Et quæcumque sic ab his dicta sunt, Deus fieri præcipit, non autem alia, quæ ab his facta sunt aliena. Hanc nostram sententiam confirmat Theophylactus, qui prædicta Christi verba interpretans, ait: *Ostendit quod legi non sit adversarius, sed malit servare ea, quæ legis sunt, quamvis eam docentes indigni sint. Quæcumque enim dicunt Doctores, illa Moysen putare dicere, immo Deum. Facienda ne igitur omnia, quæ dicunt, etiam si mala fuerint? Dicimus igitur primum, quod docens nullum unquam audeat adhortari in malum. Deinde, ut demus hoc, ut quis malam vitam inhortetur, non tunc à Moysi cathedra, neque de lege loquitur. Dominus autem dicit de his, qui in cathedra Moysi sedent, hoc est, de his, qui ea, quæ in lege habentur, docent. Eos igitur, qui docent divinam legem, etiam si ipsi non faciant, audire oportet.* Hæc Theophylactus. Ex quibus verbis clarissime constat, illa Christi verba, non de Prælati, sed de Doctoribus esse intelligenda. Ideo alia aperiore volo præferre testimonia. Paulus ad Titum scribens, cap. 3. ait: *Admone illos principibus & potestatibus subditos esse, dicitō obedire, ad omne opus bonum paratos esse.* Et in epistola ad Hebræos cap. 13. ait: *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris redd-**

turi. Sed his omnibus multo apertius est testimonium, quod Paulus ad Romanos scribens, cap. 13. ait: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Quid autem sit potestati resistere, Theophylactus declarat, qui illa Pauli verba interpretans, ait: *Ne forte illud fideles obijcerent, nos ipse reddis abjectiores, qui cum simus regno celorum potituri, principibus subdas, ostendit Deo esse subiectos, qui Magistratibus parent. Quin etiam quod est horribilitas adjicit, eum videlicet, qui his minus paruerit, Deo obistere, qui illos instituit. Qui vero obstitit, cum Deo, tum hominibus pœnis daturus.* Quod sane per illud significatur, quod inquit, damnationem sibi acquirunt. Hæc Theophylactus. Eadem Pauli verba post Theophylactum apertius interpretatur Anselmus, sic inquires: *Quod enim contra illos dicitur, qui se putabant ita debere uti libertate Christiana, ut nulli vel honorem deserrent, vel tributa redderent, unde magnum poterat adversus Christianam religionem scandalum nasci à Principibus sæculi. De bona potestate patet, quod eam peccat Deo rationabiliter. De mala, quoque videri potest, dum & boni per eam purgantur, & mali damnantur, & ipsa deterius præcipitur. Qui potestati resistit, cum Deus eam ordinaverit, Dei ordinationi resistit. Sed hoc tam grave peccatum est, quod qui resistunt ipsi, pro contumacia & perversitate sibi damnationem æternæ mortis acquirunt. Et ideo non debet quis resistere, sed subjici.* Hæc Anselmus. Ex cuius verbis aperte constat, illum, qui superioribus obedire recusat, mortaliter peccare. Quod si quis forte interpretari contulerit de solo illo superioris præcepto, quod id præcipit, superior, quod Deus ante præcepit, ita ut illi resistens mortaliter peccet: non autem si resistat superiori præcipienti id, quod Deus numquam jussit. Hæc responsio jam superius sufficienter conjuncta est, per ea quæ in secundo & quarto argumentis probavimus, & multo aperiore convincetur ex his, quæ nunc in proxime sequenti argumento dicemus.*

Septimo, contra eandem opinionem argumentor per multa exempla in sacra scriptura contenta, in quibus constat, legum humanarum transgressores mortaliter peccasse, & eorum aliquos velut culpæ mortalis reos fuisse à Deo punitos, cum tamen ea, quæ lege humana præcipiebantur, non fuerant lege divina præcepta. Primo igitur loco uxorem Loth in exemplum propono, cui ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ fugienti, præcepit Angelus, ut non aspiceret retrorsum. (Gene. 19.) Quæ quoniam contra præceptum Angeli, quem hominem putabat, retrorsum aspexit, in sturam salis conversa est. Hoc autem Angeli præceptum constat non esse de ea re, quæ lege divina fuisset olim interdicta, nec illi fuit ab Angelo nomine Dei datum. Quod autem illa contra præceptum agens mortaliter peccaverit, ipsa peccati punitio aperte convincit. Et ob hanc causam, postquam Christus Salvator noster admonuerat eos, qui in temporibus Antichristi futuri sunt, ut ad malam vitam, quam olim reliquerant, non revertantur, uxorem Loth illis ad memoriam revocavit, dicens: (Luc. 17.) *Memores estote uxoris Loth.* Nam quod propter peccatum illius & ejusdem punitioem, ad memoriam illam revocaverit, & illis in exemplum proposuerit, docet Theophylactus, qui illa Christi verba in commentariis super Lucam exponens, hæc ait: *Assert item exemplum*

mulieris Loth, quæ cum conversa est retro, in statuam salis riguit, hoc est, non exiit à malitia, sed mansit in salugine sua tota facta mala: ac celebre faciens, & quasi columnæ inscribens malum, quod passâ est, oblitata enim mansit in malitia sua. Hæc Theophylactus. Aliud exemplum ex veteris testamenti historia contra Joannis Gersonis opinionem, afferit quidam vir doctus in suo Codice de penitentia, in quaestione de necessitate jejunii, ex facto illo, quod Jonathan Saulis filio contingit, qui (ut Regum historia narrat, 1. Reg. 14.) gustavit parum mellis contra præceptum patris, qui districte præceperat, ut nullus ante vesperam quidquam comederet. In qua præcepti transgressio (ut ille arguendo ait) Jonathan peccavit: quia Deus ob hoc iratus est contra populum, & illi responsa (ut solebat) dare noluit. Sed re vera in hoc exemplo vir ille, quamvis doctissimus, valde deceptus est, putans in eo casu Jonathan peccasse, cum factum mellis gustavit. Nam est contra præceptum patris & Regis hoc fecit, duplici tamen ratione à peccato excusatur. Prima, quia Jonathan ignorabat præceptum patris, ut ex textu constat, & inde convincitur illum non obligari ad observationem illius præcepti, quod invincibiliter ignorabat. Secunda, quia licet Jonathan optime præceptum patris novisset, ad illud tamen, in gravi necessitate positus, non tenebatur. Nam ipse Saul tale præceptum proferens, si recte sapuisset, casum necessitatis aut verbo, aut mente excipere debuisset. Et ob hanc causam Nicolaus de Lyra censet, & sic præcipientem errasse, & quia præceptum stultum & temerarium juramento firmaverat, peccasse. Et illius sententiæ consentire videtur Paulus Burgensis, quia illum non reprehendit, quod tamen, si Nicolai sententia non sibi placeret, nequaquam omisit, homo qui ex industria quæsisse videtur, quid in illo posset arguere. Quod vero dicitur, Deum propter factum Jonathan noluisse (ut solebat) populo petenti dari responsa, nihil movet: quoniam sicut Deus responsa illa, non propter populi merita, sed gratis, & ex mera sua voluntate dabat; ita è contrario non semper ob aliquod peccatum, sed mera voluntate ob aliquod illius secretum consilium subtrahit. Quod autem Jonathan fuit forte deprehensus, hoc magis ad Jonathan innocentiam, quam ad illius condemnationem ostendendum, Deus efficere voluit. Multi quidem ex populo noverant Jonathan comedisse, qui tamen nesciebant illum ignorasse patris præceptum, & necessitate compulsam, hoc fecisse; ideo Deus voluit illum publice deprehendi, ut coram omnibus se excusans, suam omnibus palam faceret innocentiam: quæ ab omni populo cognita, populus, qui, qui forte de illius manducatione scandalum sumpserat, non solum jam non scandalizaretur, sed illum velut innocentem, sicut fecit, liberare conaretur. Hoc ergo exemplo dimisso, aliud ego ex novo testamento proferam, quod apertissime nostram probat sententiam. Cum olim exorta esset contentio, an post manifestationem legis evangelicæ tenerentur homines ad observationem earum ceremoniarum, & sacrificiorum, & judiciorum, quæ in lege Moysi fuerant præcepta, devoluta est causa ad Apostolos & Seniores qui erant in Hierusalem, qui, facta prius magna inquisitione, & re (ut oportebat) diligentissime examinata, talem per epistolam, quam ad gentes miserunt, dederunt sententiam. (Act. 15.) *Visum est Spiritui Sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, bene agitis.* Hæc quatuor, quæ Apostoli decreverunt tamquam

necessaria gentibus præcipere, certum est non esse illis, si qui nec nobis, in lege evangelicâ à Deo præcepta; & ob hanc causam, temporis successu, & necessitate cessantes, tria ex illis quatuor desierunt esse necessaria. Et hoc ipsum annotavit Chrysostomus, homilia 23. super Actis Apostolorum, sic dicens: „Hæc nova lex non præcipit. Numquam enim de his differit Christus, sed à legē hæc sumunt.“ Hæc Chrysostomus. Verum est hæc à Deo non fuissent præcepta, Apostoli tamen non erubuerunt hæc tamquam necessaria gentibus injungere, & merito. Timuerunt enim, si omnes legis Moysæ caeremonias simul gentes rejicerent, ne hac occasione Judæorum, & Gentilium commixtio aut communitio impediretur, aut etiam eadem occasione aliqui ex Judæis à susceptione legis evangelicæ deterrerentur. Ob hanc igitur tam justam causam, Apostoli, & seniores qui Hierosolymâ conveniunt, inhibuerunt illa quatuor Gentilibus, ut facilis Ecclesia ex Judæis & Gentilibus congregaretur. Non est autem dubium, Gentiles, qui illo tempore aliquod horum quatuor præceperant, peccasse mortaliter. Nam hoc ex duabus vocibus, quæ in illo præcepto Apostolico continentur, apertissime constat. Primo enim dicunt Apostoli, esse onus tale per præceptum Gentibus datum. Nisi autem obligationem per illud præceptum Gentibus exposuissent, non recte illud appellarent onus, quia non premeret sustinentem. Deinde dicunt, illa quatuor esse necessaria. Sed constat illa non esse necessaria absolute necessitate: quia potuissent, si nolent præcepto obedire, contra omnia illa agere: ergo erant tunc necessaria necessitate finis consequendi, ita ut ad gloriam assequendam essent necessaria, siue quorum observatione gloriam æternam assequi non potuissent. Tertium adhuc profero manifestissimum exemplum, ut in testimonio trium exemplorum veritas nostræ sententiæ fortius & apertius comprobetur. Paulus Apostolus (1. Cor. 7.) præcepit virum fidelem manere cum uxore infideli, aut fidelem uxorem cum viro infideli, sed conjux infidelis nullum incommodum inferat fidei alterius, & velit cum altero fidei permanere: & si discesserit infidelis, nolens cum fidei habitare, dicit fidelem liberum ad susceptionem alterius conjugis. Quod Pauli præceptum, si quis fidelis nunc transgredietur, discedens ab uxore infideli, quæ citra fidei periculum cum illo manere vult, & aliam duxerit, tota Ecclesia judicabit illum peccare mortaliter, & esse semper in statu damnationis, quousque ad priorem redeat uxorem. Hoc tamen præceptum non fuit à Deo datum, ut constat ex eo quod Paulus hoc præcipiens, dixit: *Dico ego, non Dominus.* Et hinc manifestissime convincitur, aliquam legem humanam, quatenus talis est, posse hominem illius transgressorem obligare ad penam æternam.

Octavo adhuc & ultimo, contra eandem Gersonis opinionem argumentari possumus testimoniis plurimorum sacrorum doctorum, qui contrariam in suis scriptis docent sententiam. Hieronymus in commentariis super Ecclesiasten, interpretans illud ejusdem Ecclesiastes cap. 10. *Qui dissipat septem, mordebit eum coluber.* Hæc ait: „Septem autem macerique evulsio, Ecclesiastica dogmata sunt, & institutio ab Apostolis Prophetisque fundata, quæ, qui dissolverit & voluerit præterire, in eo ipso, quod negligit, à serpente percussit. De quo serpente, & in Amos cap. 5. scriptum est, *si descenderint in infernum, mandabo serpenti, & mordebit eos.* Hæc Hieronymus. Et in Epistola ad Bonifacium Comitem. B. Augustinus ait: „Qui legibus Imperatorum, quæ pro Dei voluntate fe-

rua-

runtur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium.“ Hæc Augustinus. Et B. Damasus summus Ecclesie Pontifex ait: „Violatores canonum voluntarie, graviter à sanctis Patribus judicantur, & à Sancto Spiritu, insinctu cuius ac dono dicati sunt, damnantur: quia blasphemare Spiritum Sanctum non incongrue videtur, qui contra eosdem factos canones non necessitate compulsi, sed libere (ut præmissum est) aliquid aut proterve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus spone consentiunt.“ Hæc Damasus, & citantur à Gratiano in cap. Violatores 25. quæst. 1. Chrysostomus homil. 34. super epistolam ad Hebræos, ait: „Malum quidem est ubi nullus est principatus, & multarum cladium hæc res existit occasio, & confusionis est turbationis principium. Sicut enim si ex choro ipsum principem auferas, nequaquam modulatur chorus, vel ordinatus existit: & phalanx militum si duce non habeat, nullo modo numero acies illa, vel ordinate procedit, & navis si gubernatore privetur, pessum eat necesse est: & gregi si pastorem abstuleris, cunctus dispergetur & peribit. Malum igitur est, ubi nullus est principatus, subversionis quippe hoc est argumentum. Malum autem est non minus & inobedientia eorum qui reguntur, à Principe, idem malum quippe contingit. Populus enim si non obsequitur Principi, similis est populo Principem non habenti, immo etiam deterior. Illi quidem saltem veniam habent, pro quo indispotite atque inordinate versantur; si quidem ordinatore privati sunt, hi autem veniam non merentur, quin etiam puniuntur.“ Hæc Chrysostomus. In quibus verbis id annotandum est, quod ultimo dixit, inobedientiam veniam non mereri, quod de venia apud Deum, & non de venia apud homines habenda, est intelligendum. Quoniam de illis, qui Principe carent, dixit eos esse venia dignos: quæ venia ab homine dari non posset, cum illi nulli homini subdantur, qui posset illis veniam condonare. Idem etiam apertissime docent Theophylactus & Anselmus, ut constat ex illorum commentariis super Paulum, quorum fragmenta supra citavimus.

Hoc solum mihi jam superesse video, ut videlicet respondeam illis, quæ Joannes Gerson pro suæ opinionis probatione adducit. Primo quidem sic arguit. Adimpletio divinarum præceptorum sufficit semper ad assequutionem vitæ æternæ: ergo sola transgressio præcepti humani nunquam valebit hominem impedire ad ejusdem vitæ consequitionem. Consequencia est manifesta, & assumptum probat per illud quod Salvator noster à quodam interrogatus, (Matth. 10.) quid faciendo vitam æternam haberet, respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Exponens autem quæ essent mandata, serva enumerat præcepta Decalogi, & præceptum de dilectione proximi, quod est quasi compendium quoddam & summa septem præceptorum Decalogi. Hæc autem enumerans, nullam præter mentionem fecit de obedientia superioribus exhibenda: ergo sine obedientia, immo cum inobedientia superiorum poterit homo vitam consequi sempiternam. Ad hoc argumentum respondeo, fatendo, solum divinarum præceptorum impletionem satis esse ad vitam æternam assequendam; nego tamen superiorum obedientiam non esse in aliquo præcepto Decalogi præceptam. Nam quartum illud præceptum Decalogi, quod Deus præcipit honorem parentibus esse deferendum, non solum de patribus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligendum est. Prælati enim etiam patres vocantur: quia est carnem non generant, ad

spiritualem tamen generationem aliquid velut Dei ministri operantur. Nam Paulus Corinthiis scribens 1. 4. ait: *In Christo Jesu per Evangelium ipse vos genui.* Et Galatis scribens cap. 4. filios eos vocat, sic inquit: *Illi mei quos iterum parturio.* Et Joannes Apostolus eos, quibus suam primam canonicam epistolam scribit, sapissime filios vocat. (1. Joan. 2. & 3.) Et Salomon in Proverb. cap. 22. veteres illos sapientes, qui veram doctrinam, qua posteris docerentur, reliquerunt, patres posteriorum appellat, sic inquit: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Nam verba hæc interpretans Hieronymus nomine patrum Doctores Catholicos interpretatur, sic inquit: „Ne transgrediaris terminos fidei, quos Catholici ab initio statuerunt Doctores.“ Hæc ille. Nomine autem honoris in illo quarto Dei præcepto, non solum intelligitur cultus ille, qui signis quibusdam exterioribus exhibetur, sed etiam intelligitur subventio, quam filii parentibus egentibus præbere tenentur. Hoc enim optime annotavit Hieronymus in commentariis super 15. Matthæi caput. Intelligitur etiam nomine honoris obedientia, & merito: quoniam qui patri non obedit, minime illum honorat. Ideo Paulus admonens filios, ut parentibus suis obediant in Domino, ad hoc persuadendum, nihil aliud quam præceptum de honore parentum adducit, & per illud videtur cogere filios ad obedientiam parentibus exhibendam. Sic enim in epistolam ad Ephesios cap. 6. ait: *Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim est iustum. Honora patrem tuam, & matrem tuam.* Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut parentibus suis in Domino obediant. Quæ Pauli verba non solum de parentibus carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligenda esse docet Hieronymus, qui in commentariis super eandem Pauli epistolam, hæc ait: „Amantem tuam, & matrem tuam. Ecce vides Paulum, arguendo ex honore parentum sumpto, præcipere filiis, ut